

^{אוצר החכמה}
משניות לעשות סיום כדי שיאכלו בשר עכ"ד, ועיין בשו"ת בית ישראל שמביא בשם רבו הגה"צ מסאטמאר זצ"ל שהסכים ג"כ לעשות סיום על מסכת משניות וע"כ אם למד היטב המסכת על משניות עם מפרשים אין לדחות אותו עי"ש, אבל מ"מ לא ראיתי לעשות סיום על מסכת משניות אלא על מסכת קטנות או ע"י סיום על כל ו' סדרי משניות.

יצחק הק' אהלבוים

סימן נו

^{אוצר החכמה} בענין עמידת החזן על הבימה בימים הנוראים בעת התפלה

ב"ה, אלול תשל"ג, פה טאראנטא

לכבוד ידידי נ"י

ע"ד שאלתו לענין שראה אצל רב בביהמ"ד שבימים נוראים מתפלל הש"ץ על הבימה, אם יאות לעשות הכי ולשנות מקום הש"ץ על ראש השנה ויום כפורים.

תשובה: הנה כפי שהבנתי שעושיך השינוי יען שבימים הנוראים יש עולם גדול והמקום דחוק והרב אין בכוחו להרים קולו שישמעו היטב וע"כ אם הש"ץ עומד על הבימה באמצע הביהמ"ד יכולים המתפללים לשמוע תפילתו.

הנה מקור דין זה הוא בגמ' ברכות (דף י' ע"ב) וא"ר יוסי בר חנינא משום ראב"י אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך ויתפלל שנאמר ממעמקים קראתיך ה' תניא נמי הכי לא יעמוד אדם לא על גבי כסא וכו' שנאמר ממעמקים קראתיך ה' וכתוב תפלה לעני כי יעטוף וכן כתב הרמב"ם (בפרק ה' מהלכות תפילה הלכה ז') לא יעמוד במקום גבוה שלשה טפחים או יותר ויתפלל עכ"ל. ועיין בכסף משנה דמ"ש ג' טפחים משום דכל פחות משלשה כארעא סמיכתא היא עי"ש. ועיין שם במגדל עז: מש"כ בשם ר"מ מקוצי ז"ל דנהגו בכל הקהילות להתפלל ש"ץ בבימה גדולה עי"ש. ועיין בשו"ת כתב סופר (סימן י"ט) שנו"נ בענין להתפלל על הבימה ודייק מהלשון שבגמ' „אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא יעמוד במקום נמוך ויתפלל" צ"ל כפל לשון אלא יעמוד במקום נמוך ויתפלל לא הול"ל אלא לא יעמוד במקום גבוה, נ"ל דאי הוי קאמינא במקום גבוה הוא דלא יעמוד הוי קאמינא

במקום גבוה הוא דלא יעמוד אבל אין קפידא שיעמוד במקום נמוך לכן מפרש והולך אלא יעמוד במקום נמוך דלא סגי שלא יראה בנפשו כמתגאה אלא צריך שיראה בעצמו כניעה יתירה לפני המקום דזה מצוה הוא להראות כניעה יתירה עי"ש מה שהאריך בזה והעלה שאסור להתפלל על הבימה עי"ש.

והנה מדברי הרמב"ם שכתב ג' טפחים משמע אבל פחות מג' טפחים מותר, ועי"ש בכסף משנה שהסביר דפחות מג' טפחים כארעא סמיכתא הוא כנ"ל. אמנם לעומת זה במג"א (ס"ז צ"ס"ג) כתב דהשתא המנהג דהש"ץ עומד נמוך משאר ביכנ"ס, ועי"ש בכת"ס שהעיר על דברי הרמב"ם דבהלכה ו' כתב שראוי ונכון שיעמוד במקום נמוך ובהלכה שלאחריו כתב שלא יתפלל במקום גבוה, וע"כ כתב דבהלכה ו' כתב דלתפלה נכון להתפלל במקום יותר נמוך משאר מקומות ובהלכה ז' כתב דינא דלא יעמוד במקום גבוה דהוא אסור עי"ש. ובמחכ"ה כי רב הוא אם אומר דלא משמע זה מהרמב"ם, דהא הרמב"ם בפירוש כתב דגבוה הוא ג' טפחים משמע אם פחות מג' מותר להתפלל ובהלכה ז' מבאר מה שכתב בהלכה ו' דיעמוד ויתפלל במקום נמוך וע"כ בא בהלכה ז' וביאר מה נקרא גבוה, אבל שיהיה משמעות בדברי הרמב"ם שכוונתו במה שכתב נמוך שיהיה מקום הש"ץ נמוך יותר משאר ביהכ"נ לא הבנתי זה. וכן כתב באמת בשו"ע (שם סימן צ') שיעור מקום גבוה שאמרו ג' טפחים וכתב במג"ב (שם אות ו') דפחות מג' טפחים אין גובהו ניכר, וכן פסק הא"ר, ועיין עוד במשנ"ב (בסימן ק"נ אות י"ג).

והאמת אגיד ולא אכחד תחת לשוני שראיתי בהרבה קהילות קדושות שהחזנים וסתם הש"ץ מתפלל על הבימה וגאונים השתמשו שם בכתר הרבנות על ראשם ולא מחו בהם. וי"ל שהבימות הללו היו גדולים ד' על ד' דהוי רשות בפני עצמו, דכבר מבואר כשיש ד' על ד' אפילו אין לה מחיצה חשוב רשות בפע"צ או כשיש מחיצה אפילו שאין בה ד' על ד' חשוב כרשות בפני עצמו עי"ש בב"ח וטו"ז שמקילין עוד יותר בזה. ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (ח"י סימן כ"ב) ע"ד שרוצים לשנות שהש"ץ יתפלל על בימה אם רשאים ומביא הכת"ס ומשו"ת מהרי"א אסאד חאו"ח מבן המחבר שדרכו של הש"ץ להתפלל לפני התיבה במקום נמוך. ובשו"ת ערוגות הבושם (או"ח סימן כ"ט) תומך הכת"ס עד שהציב ציון להכיר בין עובדי ה' ובין אוהבי חדשות והעלה והביא שאסור לשנות מקום עמידת הש"ץ שמקומו ע"י עמוד התפילה ולהעמידו על הבימה עי"ש, ובפרט לפי דעת המג"א (בסימן צ' סק"ג) שהעמוד צריך להיות למטה עוד משאר חלקי הביהכ"נ.

ועיין בספר עה"ש מה שכתב בדברי המג"א. ולפענ"ד דכל דברי הגאונים שהחמירו בזה היה לפי שרצו לשנות מקום התפילה וכן הוא בשו"ת חת"ס או"ח סימן כ"ט דכל חדש אסור מן התורה אמנם אם אין כאן שום שינוי דהבימה עומדת באמצע ובפרט דהבימה לא נבנה בגובהו יותר משאר חלקי הבהכ"נ ורוצים רק שהש"צ יתפלל בימים הנוראים באמצע הבהכ"נ כדי שישמעו כל הקהל את תפילתו לא ראיתי בזה שום שינוי או חשש חדשות ועיין בסימן צ' בסעיף א' שכתב בפירוש המחבר שאם הכוונה כדי שישמעו אין חשש אפילו אם הש"צ יתפלל במקום גבוה קצת, ועיני לא ראו ולא זר כי ראיתי כמעט בכל הקהילות הקדושות באובערלאנד (סלאוואקיי ואונגארן) שהש"ץ היה מתפלל על הבימה ובכמה מקומות היה מתפלל עד ברכו בקבלת שבת ורק למעריב היה הולך להתיבה (ואולי גם בפרעסבורג), רק היות אולי ילמדו מהדברים שלי לחפש התירים לשנות ח"ו סדר התפילה יהיה טוב לי ליסוג אחור ויחווה דעתו מי שרחבה ממני להתיר לפני רבים, והנלענ"ד כתבתי.

והגני בזה ידידו דושה"ט,

יצחק הק' אהלבוים

סימן נח

בענין הוספות על הקראים ביו"ט לצורך בעלי יא"צ

ע"ד המחלוקת שהיה בבית המדרש בשבועות שהי' כמה בעלי יא"צ ולא היה מבוא לקרוא לתורה שנים מהם, וכמעט נתפרדה החבילה שהיו מתפללים לערך ל' אנשים זה כמה שנים, ושאלתו אם אולי אפשר להתיר בענין כזה להוסיף ביו"ט.

תשובה: הנה באמת אגיד שכאן אין אנו נוהגין להוסיף ביו"ט אבל היות שנוגע לחיובים לעלות ולמנוע מחלוקת אנסה בס"ד לחזור על פרשה דא. הנה מקור דין זה מגמ' מגילה (דף כ"א) בפרק הקורא במשנה שם, זה הכלל כל שיש בו מוסף ואינו יו"ט קורין ארבעה ביום טוב חמשה, ביוה"כ ששה, בשבת שבעה, אין פוחתין מהן, אבל מוסיפין עליהן עכ"ל. ועיקר הטעם שאין מוסיפין משום שיש בהם ביטול מלאכה ואפילו בחוה"מ שאסור במלאכה אבל מלאכת דבר האבד מותר, אבל ביו"ט שבלא"ה מלאכה אסורה מותר להוסיף, עיין רש"י שם. וכן העתיק הרא"ש אבל הרי"ף כתב דנהי

דאין פוחתין קאי אכולהו אבל מוסיפין עליהם אשבת בלחוד קאי, אבל בשאר לא כדי שלא להשוותם לשבת שהוא עדיף מינייהו. ובשבת דוקא מוסיפין משום דליכא יומא דעדיף מינייהו עיי"ש. ועיין ברמב"ם הלכות תפילה (פרק ז' הלכה ט"ז) שכלל יו"ט ושבת ביחד שמותר להוסיף. וכן הוא בכסף משנה שם, וביאר הטעם שלפי רש"י מותר להוסיף דכיון שאסורים במלאכה מותר להוסיף, דעיקר הטעם שלא להוסיף הוא משום ביטול מלאכה. וכן פסק בטור (סימן רפ"ב). והב"י וכ"כ בפרישה וכן הביא הב"י להלכה בשו"ע. אמנם הרמ"א כתב וז"ל וי"א דביו"ט אין להוסיף. וכן נהגו במדינות אלו. מלבד בשמחת תורה שמוסיפים הרבה. ועיין במג"א (שם סק"א) שכתב כשיש שמחת חתונה או ברית מותר להוסיף. ועיין בספר ארחות חיים בשם שו"ת נחלת שבעה (סי' ל"ח) שכתב ויותר טוב להוסיף בעולין כדי למעט במחלוקת עיי"ש. וכ"כ בפ"ת בשם שו"ת עולת שמואל סי' כ"ו בשני אחים שיש להם יא"צ ואין ביכולת הסגן ליתן לכל אחד מחמת שאר חיובים שלא יכול לדחות את אחד מהם עיי"ש.

וכעת מצאתי בשו"ת מים עמוקים (סי' ס"ה) שכתב וז"ל: רוב המפרשים פירשו דאבל מוסיפין עליהן קאי על יו"ט ויוה"כ ושבת דכיון שאין בהם ביטול מלאכה לעם יכולין להוסיף, אבל הר"ן ז"ל כתב שיש מפרשים ד"אבל מוסיפין עליהם" לא קאי אלא אשבת אבל ביו"ט ויוה"כ אין מוסיפין, שלא להשוותם לשבת. מיהו כפי הנראה דלית מי שיחוש להא דיש מפרשים כלל. ונהגו העם כפי שאר המפרשים. וראיה לזה ממה שנוהגין תמיד שהמפטיר קורא בימים טובים נוסף על החמשה גברי בחובה וביוה"כ במנחה ובט"ב השלישי מפטיר. והטעם בזה משום דבגמרא איבעיא לן אם מפטיר עולה למנין או לאו, לפיכך במנחה ביוה"כ ובט"ב שאין יכולין להוסיף אין המפטיר קורא מזולת השלשה, דא"ל דהמפטיר עולה א"כ הו"ל להו מוסיפין ובמנחה אין להוסיף על ג', ואע"ג שאין בו ביטול מלאכה אבל ביו"ט ויוה"כ ובשבת לא חשו לזה, וטעם זה כתבו התוס' והרא"ש ז"ל והמרדכי והטור. א"כ מנהגינו להוסיף ביו"ט. ואף כשאין מוסיפין על הקראים ממ"נ איכא תוספת מחמת המפטיר, וא"כ למה נגרע מלהוסיף קוראים אחרים.

ועוד ראיה שלא כ"מ שהביא הר"ן ממנהג כל הקהילות ביום שמחת תורה שכל בני הקהלה עולים לתורה. ואין לומר שביום שמחת תורה עקב היותו יום סיום התורה הנהיגו מנהג זה ואין ללמוד ממנו לשאר יו"ט, שהריב"ש ז"ל כתב בתשובה (סי' פ"ד) שהמנהג הזה של שמחת תורה הוא נמשך לפירוש המפרשים